

PRED 50 ROKMI ZOMREL MUDR. MIKULÁŠ OČENÁŠEK, PRVÝ PRIMÁR INTERNÉHO ODDELENIA A DRUHÝ RIADITEĽ ŠTÁTNEJ NEMOCNICE V KOŠICIACH¹

Peter KOVAL

Periférna geografická oblasť a marginálny záujem kompetentných orgánov o rozvoj či skvalitnenie nemocničnej starostlivosti pred rokom 1918 sa naplno prejavili v stave nemocničných zariadení na východnom Slovensku v čase vzniku Československej republiky. Po prvej svetovej vojne sa nemocnice v najvýchodnejších častiach štátu nachádzali v kritickom rozpoložení. Absolútna väčšina slovenských nemocníc bola zanedbaná, neúčelná a primitívne zariadená. Slovenskí pacienti vo vážnych prípadoch uprednostňovali ešte pred vojnou veľké nemocnice v Budapešti či vo Viedni a po vzniku nových štátnych hraníc najlepšie vybavené nemocnice v Bratislave a v Prahe. Platilo to aj v polovici 20. rokov, keď riaditeľ Štátnej verejnej nemocnice v Košiciach MUDr. Jozef Uram skonštatoval, že ak si odmyslíme bratislavskú a novopostavenú štátnu nemocnicu v Košiciach, tak slovenské nemocnice boli stále „postrachom pre nemocných“.

Pokusy o vybudovanie moderného centrálného zdravotníckeho zariadenia na východnom Slovensku sa realizovali ešte za čias habsburskej monarchie. Bývalá maďarská vláda si všimla neúnosné pomery v nemocničnej starostlivosti na území východného Slovenska a pripustila z toho vyplývajúce možné hrozby. Začala spoluprácu s mestom Košice, ktoré darovalo na tento účel svoj pozemok na južnej periférii mesta. Nemocnica bola projektovaná na 600 postelí. Uhorská vláda menovala pre nemocnicu aj riaditeľa v osobe MUDr. Júliusa Kaczwinského, známeho chirurga z Gyuly. So stavbou sa začalo v roku 1914, ale prvá svetová vojna postup výstavby značne spomalila. Československý štát prevzal stavbu v marci 1919. Povojnová kríza natiahla výstavbu košickej nemocnice o niekoľko rokov. Slávnostne ju otvorili 24. júna 1924. Rozmermi aj vybavením patrila Štátna verejná nemocnica v Košiciach medzi najmodernejšie ústavy Československej republiky, pričom znamenala veľa nielen pre mesto Košice, ale tiež pre celé východné Slovensko a Podkarpatskú Rus. V roku 1925 mala nemocnica kapacitu 800 lôžok, osem základných oddelení (chirurgické, interné, kožné, očné, detské, pľúcne, infekčné a psychiatrické), šesť primárov, 18 sekundárnych lekárov. Prvým riaditeľom nemocnice sa stal MUDr. Jozef Uram.

Pri zrode nemocnice stál aj český lekár MUDr. Mikuláš Očenášek. Narodil sa 17. decembra 1886 vo Veľkých Bíloviciach. Gymnaziálne štúdium absolvoval v Strážnici. Medicínu začal študovať na univerzite vo Viedni, ale pre jazykové problémy prestúpil do Prahy na Českú lekársku fakultu Univerzity Karlovej v Prahe,

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0058 *Multietnicita a multikonfesionalita a ich vplyv na spoločenský, politický a kultúrny vývoj okrajových oblastí v prvej polovici 20. storočia (na príklade východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi)*.

kde promovoval v roku 1912. Ešte počas univerzitných štúdií sa zoznámil s viacerými významnými osobnosťami vtedajšieho kultúrno-spoločenského a politického života, z ktorých ho najviac oslovil prof. T. G. Masaryk. Často navštevoval hlavne jeho schôdze a prednášky. MUDr. Očenášek začal vykonávať prax v nemocnici v Brne. Ako sekundárny lekár spolu s kolegom MUDr. Ottom Hanákom prejavili záujem o dobrovoľníctvo v zdravotníckych službách na Balkáne, kde práve prebiehal vojenský konflikt (tzv. balkánske vojny). Boli pridelení do bulharského mesta Ruse, kde vybudovali núdzovú nemocnicu a organizovali ošetrovacie akcie. MUDr. Očenášek pôsobil od roku 1916 viac než 20 rokov v metropole východného Slovenska v Košiciach. Stal sa prvým primárom novozaloženej Štátnej verejnej nemocnice v Košiciach, od roku 1929 zastával post riaditeľa. V meste bol aktívny ako lekár internista a člen Spolku československých lekárov v Košiciach. Zúčastňoval sa prednášok pre verejnosť, publikoval články v miestnych periodikách a angažoval sa tiež v regionálnej politike ako člen mestského zastupiteľstva. Na konci medzivojnového obdobia MUDr. Očenášek opustil Košice a žil striedavo v Strážnici a Frýdku, kde naďalej vykonával prax lekára. Zomrel 29. mája 1973 vo veku 87 rokov. Pochovaný je na cintoríne v Strážnici.

I keď MUDr. Mikuláš Očenášek prišiel do Košíc ešte počas prvej svetovej vojny, patrila medzi tú generáciu českých odborníkov (lekárov), ktorí sa významnou mierou podieľali na povznesení životnej úrovne periférnej oblasti východného Slovenska. Aj jeho zásluhou sa podarilo organizovať a skvalitňovať zdravotnú službu.

Použitá literatúra:

- HANÁK, Otto. Dr. Otto Hanák a dr. Mikuláš Očenášek v Russe. In *Věstník československých lékařů*, roč. 48, č. 36 – 38/1936, s. 1142.
- MYDLÍK, Miroslav – VAJÓ, Július (eds.). *História Univerzitetnej nemocnice Louisa Pasteura v Košiciach*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014. 472 s.
- MYDLÍK, Miroslav. Prim. MUDr. Mikuláš Očenášek. In *Universitas Šafarikiana*, roč. XXXVIII, 2011, č. 3 – 4, s. 29.
- KOVAL, Peter. *Dejiny zdravotníctva v Prešove v medzivojnovom období*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2020. 120 s.
- ROVENSKÝ, Jozef – VÍTEK, Peter – VAJÓ, Július – BERNADIČ, Marián – ČECH, Pavel. *Českí lékaři na Slovensku II*. Bratislava : SAP, 2014, s. 97.